

4927

Uiuiu, ce-aș be rachiu,
Ș-aș mânca colac de grâu,
Ș-aș iubi pe cine știu!

4928

Fata asta care-o gioc,
Deie-i Dumnezeu noroc,
Ca sămânța-n busuioc!

4929

Nu te uita la cojoc
Ci te uita cum mai joc.

4930

Bine joacă fata asta,
La mătușa-i ține traista!

4931

Io te joc pe tine, lele,
Să fii nora mamei mele!

4932

Și io m-am legat de două.
De nu le-oi putea juca,
Ce rușine m-a mânca!

4933

Și io m-am legat de una,
Bat-o soarele și luna!
De nu u-oi putea juca,
De pământ cu ie oi da!

4934

Moșule cu barba-n toc,
Adă fata să ț-o joc!
De nu ț-oi juca-o bine,
Dă cu jocu după mine!

4935

Rumpe jocu din călcâie,
Ca moara la căpătâie!

De la Bârlea Gheorghe, 30 ani

Colecția prof. LOREDANA LUPȘE

Obiceiuri ale primăverii și verii la Valea Chioarului

Obiceiuri ale primăverii

Capul primăverii este sărbătoarea care marchează începutul anului agrar. Sărbătorită la 24 februarie, ea corespunde cu aflarea capului Sf. Ioan Botezătorul din calendarul creștin, nesărbătorită în sat. Bătrânii consideră că denumirea sărbătorii vine de la ideea că începe să se ducă zăpada, „să se deschidă pământul și lumea“. Sărbătoarea mai e legată și de credința că atunci se însoțesc păsările.

Zilele babelor reprezintă perioada de la începutul lunii martie (1-9 martie), când vremea e capricioasă, „becisnică“, precum babele. Este vorba de vremea în care alternează zilele însorite cu cele cu ninsoare pe care localnicii o consideră „ninsoarea mieilor“ (căderea ei are loc în vremea când se nasc mieii). Una dintre aceste babe este Baba Dochia despre care se spune că vine de la munte cu ninsoare.

40 de sfinți este o sărbătoare ținută în 9 martie. În această zi, în fiecare casă, se făceau turte din „păpănaică“ (aluat făcut din făină de grâu și făină obținută prin măcinarea semințelor de pepene), câte una pentru fiecare membru al familiei. Inițial se vorbea de 40 de turte, câte una pentru fiecare sfânt. Coapte pe sobă, turtele erau

mâncate de către fiecare membru al familiei. Făina din care sunt făcute este simbolul legăturii dintre membrii familiei. Ea are și proprietăți magice de stimulare a regenerării și imortalității, dar și de stimulare a rodniciei și de apărare.

Blagoveștenia / Buna Vestire, ținută pe 25 martie, este o sărbătoare a fertilității deoarece riturile care se practică au ca scop protejarea și purificarea gospodăriei, asigurarea unor recolte bogate, alungarea

șerpilor și a insectelor din preajma casei și din grădină.

Stăpâna casei (mai târziu și bărbatul) înconjoară casa și grădina de trei ori, trăgând un lanț după ea ca să nu se apropie șerpii. Executarea practicii de către femei provine din credința comunităților arhaice în solidaritatea dintre fecunditatea feminină și fertilitatea pământului. Lanțul se folosește datorită caracterului de sacralitate atribuit metalelor încă din zorii civilizațiilor. Este vorba de o sacralitate telurică deoarece ele aparțin Mamei-Pământ, iar fierarii erau venerați și temuți precum vrăjitorii și magicienii.

În grădini se fac focuri cu crengile și frunzele greblate pentru a afuma pomii „ca să nu se strice“ în caz de îngheț. Gestul ar putea fi interpretat ca unul utilitar, dar se poate ghici în el și încărcătura magică. Focul purifică pământul, înainte ca acesta să fie arat pentru ca apoi să se poată ajunge, prin introducerea semințelor, la o nouă renaștere, la un nou ciclu de viață a naturii.

Lăsata secului nu este o sărbătoare propriu-zisă. Ziua are rolul de a marca un sfârșit și un început, încheierea unei perioade de ceremonialuri (nunțile) și pregătirea pentru muncile de primăvară, trecerea de la un timp obișnuit, profan, la unul sacru. Acum se termină timpul petrecerilor. În ziua de „lăsata de săc“ se făcea ultimul „danț“ la care participau atât tinerii, cât și însurații. Pentru a reveni la un timp al începuturilor, e nevoie de purificare, de curățire, de imacularea propriei origini. În acest sens, femeile „șurluiesc“ oalele (le spală cu leșie, cenușă și „prund“), pentru că de acum înainte se va găti numai de post până la Paști, când va avea loc, cu adevărat, intrarea într-un timp sacru. Așadar, acum apa este cea care are rolul purificator.

Sâmbetele morților sunt cele cuprinse în postul Paștilor. Sâmbăta este considerată zi a morților pentru că Iisus a stat mort în această zi a săptămânii. Se duc la biserică prescuri și vin pentru a se face slujbă de pomenire a morților familiei.

Ieșirea la arat este marcată de o serie de obiceiuri și rituri de fertilitate și apărare. Când se prindeau la jug, boii erau „stropiți cu agheasmă, afumați cu tămâie pusă pe jăratec cu mătucă sfințite la biserică în Duminica Floriilor și înconjurați de trei ori, cum se învârte soarele, ca să nu meargă vânt rău peste ei“. Salcia și nuielele sale ornate cu mătisoare sunt asociate cu principiul indestructibil al vieții, al creșterii și fecundității.

Sângeorzul (23 aprilie), care cade în aceeași zi a săptămânii ca și Crăciunul, este o sărbătoare ținută din considerente multiple. Sfântul Gheorghe era considerat un protector al animalelor. Ziua în care cădea sărbătoarea era considerată benefică (luni, marți, joi, sâmbătă) sau mai puțin benefică (miercuri, vineri) pentru producția de lapte din acel an, în funcție de caracterul ei, de post sau de dulce.

La ferestrele și la ușile caselor se pune răchită înfrunzită și rug înfrunzit. Se poate vedea în acest obicei încercarea de aducere în gospodărie a „spiritului arborilor“, cum îl numea Frazer, căci zeitățile protectoare ale gospodăriei puteau fi întrupate și în arbori.

Strigături din Săpânța

4936

Pagubă că io nu știu
Unde paște cucu grâu
Și pupăza cânepa,
Bată-oa dumineca.

4937

Hăi, mândră, buzăle tale,
Doară nu-s mărgăritare,
Că îs buză caș-a mele
Să ne sărutăm cu ele.

4938

Așa zâce mândra me
Că nu-i gură ca la ie.
Gură este, și mai dulce,
Numa' eu nu mă vreu duce.

4939

Io pă mândra când o văd,
Și mai lucru și mai șad.
Ea pă mine când mă vede,
Și mai lucră și mai șede.

4940

Care fată gioacă bine,
Ad-o, Doamne, lângă mine.
Care fată joacă rău,
Du-o Doamne, la părau.

- 4941
Care față joacă rău,
Du-o Doamne, la părau,
Și pune-i pe cap o glie,
Și la joc să nu ma zie.
- 4942
C-a me mândră nu mai este
Num-o domnișoară-n Peste.
Nici acieie nu-i așa,
Numa la ochi samănă.
- 4943
Spusu-i-am birăului
Ș-a me casă-i ca a lui,
Numa cu draniță nu-i.
Dac-a muri birău
Cine-a cârmui satu'?
- 4944
Fost-am asară pân codru
Ș-am tunat frunza cu clopu
Și pă mândra cu mijlocu.
- 4945
Curălușa me ce lată
Șede la birău pe masă.
Birău n-are ce be,
Numa curălușa me.
- 4946
Câte flori îs pe poiană,
Nu-s ca tine, tu Ileană.
Câte flori îs pă câmpie,
Nu-s ca tine, tu Mărie.
- 4947
Vai de mine, multe știu,
Mult mă mir unde le țiu.
Io le țiu înt-o lădiță
Încuietă cu-o cheiță.
- 4948
Domnu pântru domnișoara
Vrut-au să-mi aprindă moara.
Popa pântru preoteasa
Vrut-au să-mi aprindă casa.
- În ziua de Sângeorz, tinerii se udau cu găleata, aruncând uneori fetele în apa din vale („băltoc“). Scopul udatului era să nu sece apa, să nu sece izvoarele, să cadă apa binefăcătoare din cer pentru a nu rămâne însetați. Dacă până în această zi se putea pășuna peste tot, acum se oprește pășunatul pe terenurile destinate fânețelor, ca să poată crește iarba. O practică interesantă este claca de Sângeorz. Săteanul care avea pământ de arat și semănat, dar nu dispunea de plug și vite de tracțiune, chema în clacă un număr de persoane, în funcție de mărimea holdei. Aceștia se duceau, dar numai după-masa, după ce se ieșea de la biserică. Nu se considera păcat nici pentru cel care chema în clacă, nici pentru cei care o făceau, deoarece era ajutat un om sărac, adică era un fel de dar în muncă, o pomană. Ca la orice sărbătoare nu lipsea nici petrecerea. Cu excepția situației în care Sângeorzul cădea în ziua de vineri, în celelalte zile se făcea danț la șură.
- Floriile**, situate în timp cu o săptămână înaintea Paștilor, poartă în Valea Chioarului denumirea de „stauăru' florilor“, precum și în celelalte sate chioarene, și au caracter de sărbătoare a morților. Originea sărbătorii trebuie căutată la romani. Și la ei pomenirea morților se face tot primăvara, când înfloresc trandafirii, sărbătoarea fiind numită Rosalia. În apropierea acesteia se află Florilia, o sărbătoare a florilor. Se pare că s-a produs un transfer de la Rosalia la Florilia și astfel s-au păstrat Floriile ca sărbătoare a morților. Peste aceasta s-a suprapus sărbătoarea creștină a intrării lui Iisus în Ierusalim, localnicii întâmpinându-l cu ramuri înflorite. Pomenirea morților în Valea Chioarului se face la slujba din cimitir. Oamenii aprind lumânări pe morminte și dau de pomană cocuți și țuică. Cocuții se pun în coșarcă cu ștergură. Deasupra lor se pune un „țâpou“ în care se aprinde o lumânare pe parcursul slujbei. Cocuții sunt dați copiilor care umblă cu straița, dar și țișanilor sau săracilor care vin în cimitir cu acest scop. Țuica se dă oamenilor care trec pe lângă mormânt. La biserică se dau, după ce au fost sfințite, ramuri de salcie care dau să îmbobocească, numite „mâțucă“. Acestea se țin în casă de pe un an pe altul. În caz de „vréme gré“ se aprind pe jăratec pentru a proteja casa și gospodăria de trăsnete. Dacă aceste crenguțe reprezintă spiritul arborelui despre care vorbea J. Frazer, atunci se poate atribui Duminicii Floriilor și un caracter de sărbătoare a vegetației.
- Săptămâna mare** este săptămâna care durează de la Duminica Floriilor până la Paști, reprezentând o perioadă de pregătire a tuturor membrilor familiei pentru marea sărbătoare a Paștilor. Femeile fac curățenie în întreaga gospodărie. Începând de joi, se merge la biserică în fiecare seară pentru a participa la slujba celor 12 Evanghelii, a prohodului și a Învierii. Oamenii se spovedesc și se cuminecă pentru a se mântui de păcate. În acest sens, trebuia ca ei să mai îndeplinească și unele exerciții ascetice: să postească, să se roage, să-i cinstească pe zei. Miercurea se făcea prescura de către femeile în vârstă, în general văduve. Se punea împreună cu sticla cu vin într-o coșarcă și se duceau la biserică în joia de Paști pentru a fi sfințite. Sâmbătă seara se tăia prescura în bucăți, se

punea într-un vas și se turna vin peste ea. Astfel, se obțineau „paștile“, care reprezintă în religia creștină trupul și sângele Domnului.

Mâncarea specială pentru Paști, pască, miel, ouă, cozonac, toate se pregăteau în sâmbăta de Paști. Pentru că vinerea nu se coace în cuptor, pasca era făcută sâmbăta și se consuma în perioada sărbătorii în loc de pâine. Unele erau mari, pentru adulți, iar altele erau mai mici,

„pășcuțe“, pentru fiecare copil câte una. Se făceau pășcuțe și pentru animale, pentru ca acestea să fie sănătoase. Ouăle se vopseau cu coji de ceapă și erau ornate cu „pén'e“ obținute prin aplicarea unei frunze pe ou și apoi legarea lui într-un ciorap, după care se fierb într-un vas cu cojile de ceapă. După ce erau fierbe, se ungeau cu slănină ca să sclipească. Culoarea roșie a ouălor este motivată de o legendă potrivit căreia Maica Sfântă a vrut să dea evreilor o coșarcă cu ouă ca să-i înduplece. Trecând pe la crucea pe care a fost răstignit Iisus, ea pune coșarca sub picioarele acestuia. Sângele care picura din răni a înroșit ouăle și de aici și culoarea roșie a ouălor vopsite de Paști. După ce au apărut vopselele chimice, ouăle erau vopsite și în albastru sau alte culori. Simbolistica oului este legată de originea lumii, de începutul tuturor lucrurilor, de regenerarea și permanența vieții. În cadrul sărbătorii pascale, o sărbătoare de renovare a naturii, oul este un principiu regenerativ și fecund susținut de culoarea roșie ca simbol al vieții care se regenerează, care se înnoiește.

Din miel se făcea friptură în cuptor și guiaș. Prezența mielului între mâncărurile de Paști este foarte veche și de origine iudaică, unde actul înjunghierii mielului semnifică jertfa. În creștinism, mielul simbolizează pe Iisus Hristos, cel care s-a jertfit pentru omenire.

Alegerea mielului ca animal de sacrificiu se datorează simbolisticii sale legate de blândețe, simplitate, inocență, puritate. Pasca este pâinea rituală folosită în scop regenerativ și apotropaic, atât pentru om cât și pentru animale.

A fi mână spartă.

4949

Mi-o făcut mândra cu mâna
Să mă duc că-i gata cina.
Mi-o făcut mândra cu capu
Să mă duc că-i gata patu!

4950

Du-mă, Doamne, si mă lasă
Unde-i pălinca pe masă
Și bărbatu dus de-acasă!

4951

Du-mă, Doamne, și mă pune
Unde-i pălinca de prune
Și bărbatu dus în lume!

4952

Nu mi hia de avere
Dacă n-am pe plac muiere;
Nu mi-i hia de iosag
Dacă n-am mândră pe plac.

4953

Zăs-au popa și cu diacu
Să las mândrele la dracu
Că ele mi-or mânca capu.

4954

Măi cucule mi-ești dușman!
Ț-am plătit să-mi cânti un
an.
Mi-ai cântat numai o lună,
Nici atunci cu voie bună.

4955

Cine nu-i mâncat de rău
Nu strigă pe cum strig eu.
Cine nu-i mâncat de rele
Nu hore horile mele!

4956

Mult mă mir de omu prost
Că mă-ntreabă unde-am fost.
Nu să vede, sară-i ochii,
Unde umblă tinerii.

4957

Hai mândruță, să fugim
Prin pădurea de paltin,
Unde iarba nu-i călcată
Și gura nu-i sărutată.

4958

Câte mândre-am avut eu
M-o putut pune birău.
Și pe câte le-am lăsat
M-o putut pune jurat.

4959

Pare-mi mie c-or sări
Fereștrutele mândrii
Să n-aibă cu ce ochi
Pe mine mă celui!

4960

Pare-mi mie că s-aude
Gura mândrii oare unde.
Pare-mi mie că se vede
Casa mândrii unde șede.

4961

Cântă cucu sus la cruce,
Scoală mândră, și ne-om
duce.
Lasă-l cânte-a doua oară,
Apoi vino și mă scoală.

4962

Când aud cetera-n sat,
Nu-mi trabă nici de mâncat.
Când aud ceteruica,
Mort să fiu și m-aș scula!

4963

Să strâgăm, că nu furăm,
Da luăm de unde-aflăm.
Ochii mei îs ca la lup,
Ce văd ziua, noaptea duc.
Ochii mei îs ca la fiară,
Ce văd ziua, noaptea cară.

4964

Nu fii, mândră, bânuită,
Până-i curaua bumbită.

Paștile este o sărbătoare creștină care are un substrat precreștin destul de pronunțat. La origine erau două sărbători, inițial independente una de alta: Paștele propriu-zis și Sărbătoarea pâinilor fără aluat. Paștele este o sărbătoare foarte veche în Israel, este o sărbătoare păstorească ce avea loc aproape de ziua cu lună plină, la echinocțiul de primăvară. Un rit important care se practica era stropirea pragului porții și al ușii cu sângele victimei ca semn de protecție pentru cei din casă. Sărbătoarea pâinilor fără aluat era o sărbătoare agrară ce semnifica moartea spiritului iernii și venirea spiritului verii. Ea nu avea o dată fixă, dar era sărbătorită timp de o săptămână când trebuia să se mănânce azime. O serie de cercetători identifică Paștele cu sărbătoarea reînvierii în fiecare an a zeiței vegetației. Peste substratul arhaic însă s-a suprapus stratul religios deoarece, așa cum a arătat M. Eliade, „creativitatea religioasă a fost suscitată nu de fenomenul empiric al agriculturii, ci de misterul nașterii, morții și al renașterii identificat în ritmul vegetației“. Sărbătoarea Paștelui începe cu învierea care are loc sâmbăta, la ora 12 noaptea. Evenimentul Învierii era anunțat de feciorii satului care strigau dintr-un deal: „Hrisos a înviat!“ pentru ca din altul să li se răspundă „Adevărat c-a înviat!“. Oamenii participă la slujba de Înviere. La plecarea acasă, fiecare familie primește o cană cu „paști“ pregătite azi de una sau două familii ale satului.

Sărbătoarea prezintă atribute renovatoare, pregătirile ducând cu gândul la caracterul purificator și propițiator al ei. Oamenii se spălau în dimineața de Paști cu apă neîncepută în care se punea un ou, ban și urzică pentru a fi „curat ca oul, tare ca banul și aspru ca urzica“. Și hainele îmbrăcate trebuie să fie noi tocmai pentru a susține aceeași idee a reînnoirii și a regenerării vieții.

Mâncărurile tradiționale nu se servesc oricum, ci după niște reguli bine stabilite. Mai întâi omul trebuie să fie curat (spălat), să se roage și abia apoi poate să mănânce. Se iau întâi „paștile“, apoi se mâncau, în trecut, 2-3 bucăți de slănină și apoi miel. În loc de pâine se folosea pasca. După venirea de la biserică, oamenii săraci și copiii umblau după ouă salutând cu formulele specifice sărbătorii. A doua zi de Paști, după ieșitul de la biserică, se fac vizite la neamuri. Obiceiul stropitului a apărut mult mai târziu. În trecut se făceau și danțuri la care participau și tineretul și

**Fiecare pentru sine,
Dumnezeu pentru toți.**

însurații. În cea de-a treia zi, cu toate că era sărbătoare, se făcea clacă de plug la cei mai săraci, fără ca aceasta să fie considerată păcat deoarece era vorba de acea muncă făcută dar sau pomană, ca la Sângeorz.

Izvorul tămăduirii se sărbătorește în vinerea de după Paști. Se duc la biserică făină de grâu și de porumb și ulei pentru a fi sfințite. Apoi se dau la animale pentru a le feri de boli și de spiritele rele, dar se consumă și în casă.

Măsuratul oilor / Măsurișul are loc în luna mai și se face pe câmp. Păcurariul era angajat cam de pe la Sângeorz, hotărându-se cum va fi plătit și cu cât. Uneori era păcurar cel care avea oi multe și vroia să-și îngrășe pământul. Rolul lui nu se reducea la îngrijirea oilor. El era cel care anunța gazdele să se ducă după lapte și cel care ținea socoteala laptelui luat. În ziua măsuriișului, oile erau duse la staul de dimineața, se mulgeau, iar laptele era dat fie la cel care avea mai multe oi, fie la păcurar, dacă acesta era mai sărac. Acesta era strungăritul. Abia după-masa avea loc măsuriișul. Fiecare își mulgea oile sale și era atent la ceilalți să nu facă vreo înșelăciune (să nu pună apă în lapte). Laptele muls acum e măsurat cu o cupă de aproximativ un litru și jumătate. În funcție de numărul de cupe, se stabilește cât lapte va lua fiecare gazdă. Pentru o cupă obținută la măsuriiș se dădeau cam 20 de cupe de lapte pe 4 rânduri. Când laptele scade, se îndoieie rândul și se ia doar jumătate, adică 10 cupe de lapte pentru o cupă de la măsuriiș. Acest lucru se mai petrece o dată, luându-se în final doar câte 5 cupe. Laptele obținut la măsuriiș era luat de gazda care avea mai mult și care lua în continuare în zilele următoare până când avea cantitatea ce i se cuvenea. Celelalte gazde luau în ordine descrescătoare, în funcție de numărul de cupe stabilit. După măsurarea laptelui gazdele se uspăta cu pancove, plăcinte și horincă. Cașul se face acasă la gazdă. După ce s-a muls, laptele este pus în ciubăr și amestecat cu cheag. Până când ajungeau cu el de la staur acasă, era încălzit. Se pune la încălzit pentru a ieși zerul, iar apoi în „săcuiet“ ca să se stoarcă. Cașii astfel obținuți erau ținuți pe leasă, la soare câte 3-4 zile, până se îngălbeneau puțin, după care erau duși la piață sau făcuți brânză.

Armindenul nu se ține ca sărbătoare, dar era marcat prin punerea unei „ciuhe“ la poartă, în ziua de 1 mai. „Ciuha“ era făcută din ramuri de fag, de mestecăn sau de carpen pentru că acesta înfrunzea mai repede; și nu e altceva decât o creangă ale cărei frunze sunt legate la vârf.

În mentalitatea populară armindenul este legat de o legendă biblică potrivit căreia, aflând de existența unui prunc ce avea să devină un mare împărat, Irod hotărăște uciderea copiilor mai mici de doi ani. Ca semn că o casă a fost verificată, soldații lui Irod au pus ciuhă la poartă. Aflând acest lucru, toți oamenii au pus un astfel de semn. Drept urmare, soldații n-au mai știut în care case au intrat și în care nu, iar pruncul Iisus a rămas astfel în viață. De aceea cred oamenii că trebuie să pună ciuhă la poartă. Substratul precreștin este însă protejarea gospodăriei prin aducerea spiritului arborelui protector.

Dacă bumbii or pica,
Și io, mândră, te-oi uita.

4965

Zăs-o mândra că mi-a fa'
O traistă, de n-a uita.
Io i-am spus ca să nu uite,
Să mi-o facă cât de iute.

4966

Io cu pană de struț,
Mândra mea cu legănuț!

4967

La școală n-am umblat,
Tot de-aieste-am învățat.
N-am umblat la școale mari,
Că sunt fecior de plugari.

4968

Știu că nu am bătrânit
De coarne de plug ținând.
Da m-am bătrânit de dor,
Făcând voia mândrelor.

De la Stan Toader a lui
Grigore lui Petre, Săpânaț

4969

Bade cu clopu pe ochi,
Nu te teme de deochi.
C-au fost mai mândri ca tine
Și nu i-o deochiat nime!

4970

Când eram în vremea me,
Cele mândre nu-mi plăce.
Da amu, săleac de mine,
Și de hădă-mi pare bine.

4971

Mor, hăi mândră,
Și m-aprind
Când te văd pe drum trecând
Cu sugnele vânt făcând
Și nu-i slobod să te strâng!
Cu sugnele vânt că faci,
Și mi-i musai să te las!

**În vreme de război,
Te mulțumești și cu pită neagră.**

4972

Pe la mândra prin grădină
Merge dracu cu lumină.
Ardă-să până-n butuci,
Birja me să nu o duci!

4973

Frunză pe răchiți îi multă
Câți se iubesc, nu se uită,
Când se tâlesc se sărută.
Io cu mândrele sub deal
Mă tâlesc, da tare rar.

4974

Când eram io fecioru
Furam oaia cu tătu,
Și o fierbeam cu curechi
Și strâgam pretenii tăți.

4975

Hăi leliță-a ta guriță
De s-ar face fântâniță
Și buzele pietricele
Să beu apă de pe ele!

4976

A me gură așe-i făcută
Cei mândri să o sărute.
Cei hâzi steie și să uite!

4977

Iată-mă-s că joc aci,
Lelea-acasă cu pruncii.
D-apoi pruncii ce-or mânca,
Măi pe plodu mâne-sa!

4978

Curvele unde s-ar pune
Nu-i mai vede lucruri bune.
Numa-i vede lucruri rele
Cum îs curvele și ele.

4979

Zăs-ai, bade, că-i vini
Pe valea cu vișinii.
Ș-ai mințit că n-ai vinit,
Numa cât m-ai celuit.

Ispasul / Paștile cailor este o sărbătoare legată de o legendă biblică. Se spune că Maica Sfântă s-ar fi așezat să nască într-un grajd cu cai, dar aceștia au nechezat întruna, nelăsându-i liniștea necesară. De aceea, ea i-a blestemat:

„Fire-ați voi, cai, blestemați
De mine, de Dumnezeu,
Mai tare de Fiul meu.

Rusaliile se sărbătoresc la 7 săptămâni după Paști. În această zi se iese în țarină cu icoane de la biserică și se pun cununi de grâu și flori la troițe („răstigniri“). La biserică se sfințește apa cu care vor fi stropite țarinile pentru a le feri de dăunători. Această apă nici nu se bea, nici nu se dă la animale, pentru că asupra ei s-au citit blesteme adresate dăunătorilor câmpului. În textele religioase rostite se remarcă elemente profane ce au aparținut vechilor culte agrare. Substratul obiceiului este magic, de ocrotire a semănăturilor, și se bazează pe credința străveche în rolul purificator și fertilizator al apei. După Romulus Vuia, numele sărbătorii păstrează amintirea uneia dintre cele mai grandioase sărbători ale naturii. Populația tracă sărbătorea întoarcerea verii cu un fast deosebit, împodobindu-și capetele cu flori, cântând și dansând. Timpul cel mai potrivit pentru această serbare au fost zilele înfloririi rozelor, în mai sau iunie. De la acest cult al rozelor a primit sărbătoarea denumirea de Rosalia.

Obiceiuri ale verii

Sânzâienele se sărbătoresc la 24 iunie și marchează sfârșitul primăverii și începutul verii. În această zi se culegeau buchete de sânziene care se puneau la grindă sau se făceau coroane de sânziene câte una pentru fiecare membru al familiei. Sărbătoarea fiind fixată la un moment de cumpănă, când lumea vegetală ajunge la maximum de putere și de expansiune, de aici încolo mergând doar spre îmbătrânire, Mihai Coman este de părere că acesta este „un prilej ideal de a capta toate energiile închise în plante. Acum, în acest vârf al devenirii lor, ele trebuie strânse și păstrate, căci astfel se poate strânge și păstra toată puterea lor. Floarea de sânziene „are un rost și o menire aparte. Ea se leagă de prezența și de virtuțile mitice ale cununii“, adică de rolul ei apotropaic și de unire a planurilor și a lumilor, cea de aici cu cea de dincolo și cu cea a zeilor.

Sf. Petru și Pavel / Sânpetru este o sărbătoare religioasă închinată celor doi sfinți și precedată de un post de 9 zile. Ea este ținută la 29 iunie prin faptul că nu se lucrează.

Ilie, Pălie și Foca sunt considerate sărbători „jingașe“ și se țin pentru a evita trăsnetele, fulgerele și gheața (grindina). De aceea, în zilele de 20-22 iulie nu se lucrează la câmp. Se vorbește în sat că ar fi fost un om care a nesocotit ziua lui Ilie. El a secerat și a făcut cruci de grâu pe

Nu pune toate ouăle într-un singur coș.

care le-a așezat lângă cele din ziua anterioară. După-masa, când și-a terminat omul lucrul, a venit un vânt cu ploaie și i-a trăznit crucile. Atunci omul necăjit a spus: „No, no, Ilie! Că nu-s tăt'e de astăzi!“ . Și crucile făcute în cealaltă zi au rămas neatinsse. Pățania aceluia om a rămas pildă pentru urmașii care încearcă să nu mai repete greșeala. Tudor Pamfile este de părere că sărbătoarea Pălie ar veni de la cea închinată zeiței Palilia (21 aprilie), protectoare a turmelor.

„**Hierbe gheața**“ este o altă sărbătoare „jingașe“, situată imediat după celelalte și care se ține pentru a feri semănăturile de grindină. Circulă în sat povestea că într-un an, în această zi, s-au dus butășenii și hovrilenii în Șomcuta, iar buciumenii săpau. Ei le-au atras atenția că e ziua de „Hierbe gheața“ și să nu sape. Buciumenii însă au răspuns ironic: „Nu-i bai că hierbe, că noi om pângăli-o!“ După-masa însă a plouat și a bătut gheața, distrugând porumbul buciumenilor. Aceasta este o altă pildă care îndeamnă la respectarea zilelor de sărbătoare.

Adormirea Anei este legată de cânepă. În această zi nu se culege cânepă. Locuitorii satului știu din bătrâni repercusiunile pe care le poate avea nerespectarea sărbătorii. Se spune că ar fi fost o femeie care n-a respectat ziua Sf. Ana. Când a fost atenționată să nu lucreze, ea a răspuns: „Nu-i bai că-i sărbătoare, că Ana a durn'i și io oi culéje cânepa!“ . La scurt timp însă, după discuție, femeia „a adormit“ pentru vecie și de aceea sărbătoarea este temută.

Foamea scoate și lupii din casă.

4980

Zălele mele-s trecute
De jumătate mai multe.
Nu-mi bănuiesc c-au trecut
Și bine mi-am petrecut
În lume cu cine-am vrut.

4981

Care mi-i drăguță mie
Să cunoaște dintr-o mie
Că-i albă ca ș-o hârtie
Și scrie-n cântălărie!

4982

Albă-i lelea ca păharu,
Dulce-i gura ca zaharu,
Dragă mi-i, bat-o amaru.

4983

Mândruleasă de demult,
N-am inimă să te uit.
De te uită inima,
Te grăiește gurița.

4984

Plăti-mi, mândră, noaptea
me,
Nu ți-am fost dator cu ie.
De ți-am fost cu o dărabă,
Nu ți-am fost cu
Noaptea-ntreagă.

4985

Cine strică dragostile
Strice-i grâu păsările
Și ovăsu pițiguși
Și mintea din cap, greluși!

4986

‘ină, mândră, de-i ‘ini,
Drumu nu ți l-oi podi.
Nu l-am podit nimănu,
D-apoi ție, că n-am cui!

4987

Mândră, de ce m-ai iubit,
C-am fost mititel și hâd.